

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

REKENINGKUNDE V1

NOVEMBER 2021

PUNTE: 150

TYD: 2 uur

**Hierdie vraestel bestaan uit 10 bladsye,
'n formuleblad en 'n 10 bladsy-antwoordeboek.**

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur en volg dit noukeurig.

1. Beantwoord AL die vrae.
2. 'n Spesiale ANTWOORDEBOEK word verskaf waarin jy al die vrae moet beantwoord.
3. Toon AL die bewerkings om deelpunte te verdien.
4. Jy mag 'n nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
5. Jy mag 'n donker potlood of blou/swart ink gebruik om die vrae te beantwoord.
6. Toon ALLE bewerkings tot EEN desimale punt, waar van toepassing.
7. Indien jy dit verkies, mag jy die Formuleblad met Finansiële Aanwysers wat aan die einde van hierdie vraestel aangeheg is, gebruik. Die gebruik van hierdie formuleblad is NIE verpligtend NIE.
8. Skryf netjies en leesbaar.
9. Gebruik die inligting in die tabel hieronder as 'n riglyn wanneer jy die vraestel beantwoord. Probeer om NIE daarvan af te wyk NIE.

VRAAG	ONDERWERP	PUNTE	MINUTE
1	Staat van Finansiële Posisie	55	45
2	Aandelekapitaal, Finansiële Aanwysers en Kontantvloeistaat	35	25
3	Vertolking van Finansiële Inligting	40	30
4	Korporatiewe Bestuur	20	20
TOTAAL		150	120

VRAAG 1: STAAT VAN FINANSIËLE POSISIE**(55 punte; 45 minute)****JIMO BEPERK**

Die inligting het betrekking op die finansiële jaar geëindig 30 Junie 2021. Die onderneming verkoop formele klere vir mans en vroue.

GEVRA:**1.1 Verwys na Inligting B.**

Bereken die waarde van die eindvoorraad van die formele pakke wat op 30 Junie 2021 uit die voorraadrekords gelaat is. (5)

1.2 Verwys na Inligting C.

Gebruik die tabel wat verskaf is om die korrekte **netto wins na belasting** vir die jaar geëindig 30 Junie 2021 te bereken. Dui '+' vir toename en '-' vir afname aan. (12)

1.3 Verwys na Inligting A–H.

Voltooi die volgende op 30 Junie 2021:

- Behoue-inkomste-nota (5)
- Staat van Finansiële Posisie (Balansstaat) (33)

LET WEL:

- Aansuiwerings van Inligting C raak ook die Staat van Finansiële Posisie (Balansstaat).
- Toon bewerkings. Sekere syfers word in die ANTWOORDEBOEK verskaf.
- Syfers word NIE in die gearseerde gedeeltes vereis NIE.

INLIGTING:**A. Lys van saldo's, voor al die aansuiwerings hieronder in ag geneem is:**

	30 Junie 2021 (R)	30 Junie 2020 (R)
Gewone aandelekapitaal	?	?
Behoue inkomste	3 240 000	
Verbandlening: Best Bank	3 755 000	4 175 000
Handelsvoorraad	4 198 500	
SAID: Inkomstebelasting (voorlopige belasting)	1 200 000	
Netto handelsdebiteure	3 668 810	
Oortrokke bankrekening	?	
Kleinkas en wisselgeld	?	
Krediteurekontrole	1 253 000	
Opgelope inkomste/Inkomste ontvangbaar	8 000	
Aandeelhouders vir dividende	1 170 000	821 700

B. Die rekenmeester het die eindvoorraadsyfer van formele pakke uit die handelsvoorraadsaldo, verskaf in Inligting A, uitgelaat.**LET WEL:**

- Die eerste-in-eerste-uit(EIEU)-metode word gebruik om die waarde van die voorraad formele pakke te bepaal.
- Alle ander relevante inskrywings is korrek geboekstaaf.

Die inligting met betrekking tot die voorraad formele pakke is soos volg:

Saldo's:	HOEVEELHEID	EENHEIDSPRYS	TOTALE WAARDE
1 Julie 2020	110	R1 900	R209 000
30 Junie 2021	240	?	?
Aankope:	760		R1 943 500
14 Nov. 2020	360	R2 350	R846 000
10 Feb. 2021	170	R2 600	R442 000
18 Mei 2021	230	R2 850	R655 500
Terugsendings:			
25 Mei 2021	24	R2 850	R68 400

C. Die netto wins voor belasting, R4 918 950, is bereken voordat die volgende in berekening gebring/reggestel is:

- (i) Ouditfooie sluit R123 600 in wat vir die volgende finansiële jaar vooruit betaal is.
- (ii) Die terugbetalings op die lening is 'n vaste bedrag van R35 000 per maand (gekapitaliseerde rente ingesluit).

Die saldo's volgens die leningstaat is soos volg:

- 1 Julie 2020, R4 175 000
- 30 Junie 2021, R4 028 000

Maak voorsiening vir rente op lening.

(iii) Huurinkomste:

Huur van R74 000 is van 'n huurder vir die periode 1 Julie 2020 tot 31 Augustus 2021 ontvang. Dit is geboekstaaf. Hierdie bedrag sluit 'n vermindering van R750 per maand vanaf 1 Mei 2021 in. Die jaareind-aansuiwering is nog nie gedoen nie.

(iv) Nadat alle regstellings hierbo in ag geneem is, is daar vasgestel dat 'n addisionele R85 250 nog aan SAID ten opsigte van inkomstebelasting vir die jaar verskuldig is.

D. Aandeel en dividende:

- 26 000 aandeel is op 1 Julie 2020 teen R3,00 bo die gemiddelde aandeelprys teruggekoop.
- Die onderneming het nie gedurende die 2021 finansiële jaar interim dividende betaal nie.
- 'n Finale dividend van 65 sent per aandeel is op 30 Junie 2021 verklaar.
- 1 800 000 aandeel is reeds op 30 Junie 2021 uitgereik.

E. Debiteure met kredietsaldo's met 'n totaal van R11 000 moet na die Krediteuregrootboek oorgedra word.

F. Op 30 Junie 2021 het Jimo Bpk. 10 damesjasse aan die verskaffer, Bargain Groothandelaars, teruggestuur. Die verkoopprijs was R1 750 elk. Die winsopslag was 25% op kosprys. Geen inskrywing is gemaak nie.

G. 'n Vaste maandelikse paalement van R35 000 (om leningterugbetalings en rente te dek) moet vir die volle tydperk van die lening betaal word. Die rente sal egter gedurende die leningstydperk verminder. Die rente op die lening, begroot vir die volgende finansiële jaar, is R234 000.

H. Die volgende finansiële aanwysers is op 30 Junie 2021 bereken:

Vuurproefverhouding	1,2 : 1
Netto batewaarde per aandeel (NBW)	540 sent

VRAAG 2: AANDELEKAPITAAL, FINANSIËLE AANWYSERS EN KONTANTVLOEISTAAT (35 punte; 25 minute)

Die inligting het betrekking op Brewer Bpk. vir die finansiële jaar geëindig 28 Februarie 2021.

GEVRA:

- 2.1 Stel die Gewone-aandelekapitaal-nota op 28 Februarie 2021 op. (6)
- 2.2 Bereken die volgende finansiële aanwysers op 28 Februarie 2021:
- % bedryfsuitgawes op verkope (2)
 - Dividend per aandeel (4)
 - % opbrengs op gemiddelde aandeelhoudersbelang (5)
- 2.3 Voltooi die Kontantvloeiastaat vir die jaar geëindig 28 Februarie 2021. Sekere syfers is in die ANTWOORDEBOEK verskaf. (18)

INLIGTING:

A. Aandele en dividende:

DATUM	BESONDERHEDE VAN AANDELE
1 Maart 2020	800 000 reeds uitgereik
30 Junie 2020	100 000 nuwe aandele uitgereik
1 Januarie 2021	30 000 aandele teruggekoop teen R1,20 meer as die gemiddelde aandeleprys
28 Februarie 2021	? aandele reeds uitgereik

- Interim dividend van R162 000 is op 30 September 2020 betaal.
- 'n Finale dividend van 22 sent per aandeel is op 28 Februarie 2021 verklaar.

B. Uittreksel uit die Staat van Omvattende Inkomste (Inkomstestaat) vir die jaar geëindig 28 Februarie 2021:

Verkope	R7 293 000
Koste van verkope	4 862 000
Bedryfsuitgawes	1 458 600
Netto wins voor belasting	1 350 000
Netto wins na belasting	985 500

C. Uittreksel uit die Staat van Finansiële Posisie (Balansstaat) op:

	28 Feb. 2021 R	29 Feb. 2020 R
Kleinkas en wisselgeld	?	20 000
Gewone aandeelhoudersbelang	8 038 100	6 450 000
Gewone aandelekapitaal	7 395 000	6 400 000
Behoue inkomste	643 100	50 000
Lening: Sharks Bank	1 650 000	2 200 000
SAID: Inkomstebelasting	29 100 Dt.	35 900 Kt.
Aandeelhouders vir dividende	191 400	115 300
Oortrokke bankrekening	0	95 200

HOU HIERDIE BLADSY OOP.

VRAAG 3: VERTOLKING VAN FINANSIËLE INLIGTING**(40 punte; 30 minute)**

- 3.1 Kies 'n kategorie van aanwysers uit KOLOM B wat by die beskrywing in KOLOM A pas. Skryf slegs die letter (A–D) langs die vraagnommers (3.1.1 tot 3.1.4) in die ANTWOORDEBOEK neer.

KOLOM A		KOLOM B	
3.1.1	Die voordeel wat aandeelhouders ontvang om in 'n maatskappy te belê	A	likiditeit
3.1.2	Die vermoë van 'n onderneming om sy korttermynskuld af te betaal	B	finansiële hefboom
3.1.3	Die mate waartoe 'n maatskappy deur geleende kapitaal (lenings) gefinansier word	C	solvensie
3.1.4	Die vermoë van 'n onderneming om al sy skuld te vereffen deur bestaande bates te gebruik	D	opbrengs op ekwiteit

(4 x 1) (4)

3.2 **FLEXI BPK. EN BROOM BPK.**

Die inligting het op twee maatskappye betrekking.

AGTERGRONDINLIGTING:

- Beide maatskappye doen sake in die modeklere-bedryf. Die finansiële jaar eindig elke jaar op die laaste dag van Februarie.
- Bob Yates besit aandele in beide maatskappye. Op 1 November 2020 het hy die direksie van Flexi Bpk. oortuig om 150 000 van sy aandele terug te koop. Hy het die geld wat hy ontvang het, gebruik om addisionele aandele in Broom Bpk. te koop.

LET WEL: Waar kommentaar of verduidelikings gevra word, haal finansiële aanwysers, syfers en tendense aan om jou antwoord te staaf.

GEVRA:3.2.1 **Winsgewendheid:**

Haal aan en verduidelik TWEE finansiële aanwysers om te toon watter maatskappy sy uitgawes meer doeltreffend beheer en daardeur meer winsgewend is.

(4)

3.2.2 **Dividende, verdienste en opbrengste:**

- Lewer kommentaar op die dividend-uitbetalingsbeleid van **Flexi Bpk.** Verduidelik waarom dit 'n onverantwoordelike verandering in beleid is. Verskaf TWEE punte.
- Lewer kommentaar op die % opbrengs op aandeelhoudersbelang van ELKE maatskappy.
- 'n Aandeelhouer voel dat die verdienste per aandeel (VPA) in Broom Bpk. beter as dié in Flexi Bpk. is. Verduidelik hoekom jy met hom saamstem.

(4)

(4)

(4)

3.2.3 Aandeelhouding van Bob Yates in beide maatskappye:

- Lewer kommentaar op die prys wat deur **Flexi Bpk.** vir die teruggekoopte aandele betaal is. Verskaf TWEE punte. (4)
- Bereken die aantal aandele wat Bob in **Broom Bpk.** gekoop het met die geld wat hy uit die terugkoop by **Flexi Bpk.** ontvang het. (2)
- Verduidelik die uitwerking van die terugkoop van aandele op die % aandeelhouding van Bob Yates in ELKE maatskappy. (4)

3.2.4 Finansieringstrategieë en finansiële hefboom:

Die direkteure van elke maatskappy het doelbewuste besluite geneem wat in hulle Kontantvloei-state weerspieël word.

- Verduidelik die besluite wat die direkteure van **Broom Bpk.** geneem het, en hoe dit die maatskappy sal bevoordeel. (4)
- Verduidelik hoe die besluite wat deur **Flexi Bpk.** geneem is, die risiko en finansiële hefboom van die onderneming beïnvloed het. Haal TWEE finansiële aanwysers aan. (6)

INLIGTING:**A. Uittreksels uit rekeningkundige rekords aan die einde van elke jaar:**

	FLEXI BPK.		BROOM BPK.	
	Feb. 2021	Feb. 2020	Feb. 2021	Feb. 2020
Getal aandele reeds uitgereik	700 000	850 000	1 500 000	1 100 000
Fondse gebruik om aandele terug te koop	R1 980 000			
Terugkoopprys	R13,20			
Toename in aandeelkapitaal	0		R2 640 000	
Uitreikprys van addisionele aandele			R6,60	
Vaste bates gekoop	R1 000 000		R2 200 000	
Toename (afname) in lening	R4 500 000		(R400 000)	

B. Finansiële aanwysers, rentekoers en markprys van aandele:

	FLEXI BPK.		BROOM BPK.	
	Feb. 2021	Feb. 2020	Feb. 2021	Feb. 2020
% bedryfsuitgawes op verkope	17,5%	14,6%	13,6%	17,0%
% bedryfswins op verkope	18,2%	21,9%	24,2%	20,5%
% netto wins op verkope	13,8%	18,0%	19,6%	16,0%
Skuld-ekwiteit-verhouding	1,1 : 1	0,4 : 1	0,2 : 1	0,4 : 1
% opbrengs op kapitaal aangewend	10,2%	16,1%	17,2%	14,7%
% opbrengs op aandeelhoudersbelang	7,6%	12,2%	14,1%	10,7%
Netto batewaarde per aandeel	1 081 sent	1 128 sent	632 sent	609 sent
Markprys van aandele	990 sent	1 130 sent	660 sent	615 sent
Rentekoers op lenings	13%	13%	13%	13%
Verdienste per aandeel	80 sent	138 sent	72 sent	65 sent
Dividend per aandeel	92 sent	82 sent	48 sent	70 sent
Dividend-uitbetalingskoers	115%	59%	67%	108%

C. Aandeelhouding van Bob Yates in beide maatskappye

	FLEXI BPK.		BROOM BPK.	
	2021	2020	2021	2020
Aandele in elke maatskappy	283 500	433 500	?	460 000
% aandeelhouding in elke maatskappy	?	51,0%	?	41,8%

VRAAG 4: KORPORATIEWE BESTUUR**(20 punte; 20 minute)**

- 4.1 Verduidelik waarom 'n weerhouding-van-mening-ouditverslag vir 'n maatskappy se reputasie sleg sou wees. Verskaf TWEE punte. (4)
- 4.2 Een van die belangrikste besluite wat aandeelhouders op die algemene jaarvergadering (AJV) moet neem, is om direkteure aan te stel wat op die raad moet dien.
- Verduidelik waarom hierdie verantwoordelikheid aan die aandeelhouders gegee is. (2)
 - As jy 'n aandeelhouer was, watter faktore of eienskappe sou jy wou uitvind oor die direkteure vir wie jy sou stem? Verduidelik TWEE punte en gee 'n rede vir ELK. (6)
- 4.3 'n Onlangse nuusberig het aangedui dat 'n tender om toerusting ter waarde van R20 m. aan 'n groep privaat hospitale te verskaf, aan 'n groot maatskappy, Baxco Bpk., toegeken is. Die verslag beskuldig die HFB (hoof finansiële beampte) van daardie maatskappy dat hy R2 m. kontant aan die HUB van die hospitaalgroep betaal het.
- Verduidelik wat jy, as 'n aandeelhouer, op die AJV sou sê. Verskaf TWEE punte. (4)
- 4.4 'n Groot Suid-Afrikaanse maatskappy het die volgende op hulle webtuiste en in hul Direkteursverslag genoem.

Ons het vir werknemers en eksterne belanghebbendes maniere daargestel om onetiese gedrag en insidente aan te meld waar individue nie die maatskappy se etiese beleid nakom nie.

Ons het 'n inbelsentrum ingestel wat deur 'n onafhanklike diensverskaffer beheer word.

Alle inligting sal as vertroulik hanteer word. Fluitjieblasers (informante) wat werklike inligting verskaf, sal beskerm word en anoniem bly.

- Na jou mening, verduidelik waarom hierdie groot maatskappy dit nodig gevind het om hierdie beleid te implementeer. Verskaf TWEE punte. (4)

20**TOTAAL: 150**

GRAAD 12 REKENINGKUNDE-FORMULEBLAD MET FINANSIËLE AANWYSERS

$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Netto wins voor belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto wins na belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Bedryfsuitgawes}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bedryfswins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
Totale bates : Totale laste	Bedryfsbates : Bedryfslaste
(Bedryfsbates – Voorraad) : Bedryfslaste	Niebedryfslaste : Aandeelhoudersbelang
(Handel & ander ontvangbare bedrae + Kontant & kontantekwivalente) : Bedryfslaste	
$\frac{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Koste van verkope}}{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}$
$\frac{\text{Gemiddelde debiteure}}{\text{Kredietverkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Gemiddelde krediteure}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$
$\frac{\text{Netto inkomste na belasting}}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto inkomste na belasting}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$ (*Sien nota hieronder)
$\frac{\text{Netto inkomste voor belasting + Rente op lenings}}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang + Gemiddelde niebedryfslaste}} \times \frac{100}{1}$	
$\frac{\text{Aandeelhoudersbelang}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Tussentydse dividende}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Finale dividende}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Dividende per aandeel}}{\text{Verdienste per aandeel}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Netto inkomste na belasting}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Totale vaste koste}}{\text{Verkoopprys per eenheid – Veranderlike koste per eenheid}}$	
LET WEL:	
* In hierdie geval, indien daar gedurende 'n finansiële jaar 'n verandering in die aantal uitgereikte aandele is, word die geweegegemiddelde-getal aandele in die praktyk gebruik.	